

ข้อสรุปและข้อสังเกต เกี่ยวกับพรรคกิจสังคม

สรุปแนวโน้ม เกี่ยวกับอนาคตและความอยู่รอดของพรรคกิจสังคม

สภาพการณ์ทางการเมืองของไทยที่ยังไม่ราบรื่น มีการเปลี่ยนแปลงการเมืองบ่อยครั้ง ทหารยังคงมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองสูงและเป็นผู้ควบคุมวิธีทางการเมืองมาโดยตลอด พรรคการเมืองไม่ใช่สถาบันสำคัญที่จะผลักดันวิธีทางการเมืองให้เป็นไปตามปรารถนาได้ บังคับที่จะกำหนดอนาคตหรือความอยู่รอดของพรรคการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องภายใน เฉพาะองค์ การพรรคการเมือง สภาพแวดล้อมทางการเมืองภายนอก คือปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะกำหนดอนาคต และความอยู่รอดของพรรคการเมืองทุกพรรค

อย่างไรก็ตามสภาพความรู้สึกลึกซึ้งของผู้คนในพรรคก็ยังคงมีความสำคัญอย่างมากใน ส่วนที่จะเป็นผลต่อการ เจริญเติบโตและการอยู่รอดของพรรค โดยเฉพาะในแง่ของการร่วมใจ ร่วมใจกัน เพื่อเสริมสร้างความ เข้มแข็งให้แก่พรรค ความคิดเห็นของบุคคล เหล่านี้จึง เป็นข้อควรร ะพิจารณาที่จะละเลยมิได้

ในพรรคกิจสังคมตามที่ได้พิจารณารวบรวมจากการสอบถามความคิดเห็นของทุก ๆ ฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกำกับการดำเนินการทางการเมืองของพรรค สรุปได้ว่า¹

ประการแรกทุกคนยังมีความมั่นคงต่อพรรคในระดับสูง ต่างก็มีความ เป็นห่วงเป็นใย ต่ออนาคตและความอยู่รอดของพรรค แต่ก็คิดว่าคงจะไม่มีอะไรจะทำให้พรรคต้องพังทลาย ถ้าหากทุกคนในพรรคให้ความร่วมมือ

ประการต่อมาทุกคนตระหนักดีว่าปัญหาความอ่อนแอของพรรค เป็นผลมาจากการขาด ความสามัคคีในพรรค เป็นสำคัญ ถ้าทุกคน ๆ ในพรรคพยายามประสานผลประโยชน์กันและสร้าง ความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ก็คงหมดสิ้นไป

¹ ความเห็นโดยละเอียดในแบบสอบถามได้จัดทำไว้ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์นี้

ประการสุดท้าย ความห่วงใยในปัญหาการขาดผู้สืบต่อตำแหน่งหัวหน้าพรรค เป็นสิ่งที่น่าจะต้องเตรียมการที่จะรับปัญหา แต่ก็ยังหวังว่าพรรคคงจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ถึงแม้สภาพการณ์ในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าพรรคจะประสบปัญหามากหากขาดผู้นำพรรค เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แต่ทุกคนก็ยังมีความหวังที่จะเห็นพรรคกิจสังคมยั่งยืนไปตลอดในการเมือง ดังจะเห็นได้จากความเชื่อมั่นของทุกคนส่วนใหญ่ต่อนโยบายและอุดมการณ์ของพรรค

จากที่กล่าวมานี้ หอจะคาดการณ์ได้ว่า ถ้าเหตุการณ์ทางการเมืองดำเนินไปตามครรลอง เสถียรภาพทางการเมืองยังปรกติดี ในส่วนของพรรคกิจสังคมนั้นปัญหาภายในพรรคไม่ใช่สาเหตุร้ายแรงที่จะทำให้พรรคนี้ต้องแตกสลาย สิ่งที่ทุกคนในพรรคกิจสังคมหวาดหวั่นก็คือ ถ้าหากพรรคกิจสังคมยังไม่สามารถแก้ไขปรับปรุงปัญหาภายในพรรคให้เรียบร้อยไปก็จะส่งผลถึงชัยชนะในการเลือกตั้ง ที่สำคัญก็คือในฐานะพรรคร่วมรัฐบาลความอ่อนแอภายในพรรคก็จะเป็อุปสรรคสำคัญต่อประสิทธิภาพในการบริหารและปกครองประเทศด้วย ซึ่งจะส่งผลไปถึงความมั่นคงของเสถียรภาพทางการเมืองภายนอกได้ และนั่นก็คือ ภัยอันตรายใหญ่หลวงสำหรับพรรคกิจสังคมและพรรคการเมืองทุกพรรค

ข้อสรุปและข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับพรรคกิจสังคม

ก. กำเนิดของพรรคกิจสังคม

1. เป็นพรรคที่เกิดขึ้นในสภา กล่าวคือ พรรคกิจสังคมมีกำเนิดมาจากการที่ผู้ร่วมก่อตั้งพรรคคนสำคัญ อาทิ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายบุญชู โรจนเสถียร นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ และนายหงส์ สารสิน ได้มีความคิดเห็นตรงกันในการที่จะเปิดดำเนินการทางการเมืองร่วมกันในขณะที่ทุกคนมีฐานะเป็นสมาชิกของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในระหว่างปี 2516-2517 และได้รวบรวมบุคคลอื่น ๆ ในสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนั้นเอง เป็นรูปเป็นร่างของพรรคกิจสังคมขึ้นมา อาทิ นายโกศล ไกรฤกษ์ นายเกษม ศิริสัมพันธ์ นายประยูร จินคาศิลป์ นายประกายเพชร อินทุโสภณ นายชาย สัจจะ นายสังเวียน มีเฝ้าพงษ์ และนางศศิมา ศรีวิกรม์

2. เกิดจากแรงผลักดันของการมีส่วนร่วมในทางการเมือง แรงผลักดันของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนี้มีอยู่ 2 ส่วนด้วยกันคือ ในส่วนแรก ทางด้านประชาชน ตามที่ทราบกันแล้วว่าระยะเวลาที่พรรคกิจสังคมจะกำเนิดมานั้นเป็นระยะหลังเหตุการณ์ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงมากดังจะเห็นได้จากความเร่งเร้าให้มีรัฐธรรมนูญ

ประกาศใช้โดยด่วน และการเลือกตั้งก็จะต้องดำเนินการตามทันที การตั้งพรรคกิจสังคมขึ้นมา ก็เพื่อเป็นทางเลือกทางหนึ่งให้แก่ประชาชนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองตามที่ทุกคนปรารถนานั้นด้วย อีกด้านหนึ่งก็คือความปรารถนาอย่างแรงกล้าของคณะผู้ก่อตั้งพรรคกิจสังคมเองที่ต้องการจะผลักดันอุดมการณ์และนโยบายของพรรคให้ประชาชนตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อเข้าไปแสดงบทบาทในการบริหารและปกครองประเทศโดยผ่านระบบการเลือกตั้ง

๑. เป็นพรรคในรูปแบบของพรรคการเมืองของประเทศด้อยพัฒนา คือก่อตั้งขึ้นมาด้วยสถานการณ์บีบบังคับ ในขณะที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่เพียงพอ การเมืองภายในประเทศยังสับสนอยู่มาก อุดมการณ์ทางการเมืองมีอยู่แต่ในผู้ร่วมอยู่ในพรรคการเมือง แต่ประชาชนยังมีความเห็นกระจ่างกระจาย ดังนั้นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้น เช่นนี้จึงขาดฐานมวลชนจำนวนแน่นอนมาสนับสนุน โครงสร้างพรรคการเมืองจึงก่อขึ้นอย่างหลวม ๆ ให้ความสำคัญแก่สมาชิกในสภาคือผู้แทนราษฎรเป็นสำคัญ อีกทั้งการเลือกตั้งนั้นคนก็ไม่เข้าใจระบบพรรคดีพอ แต่ยังเลือกตามแบบเก่า ๆ คือ ใช้ความชอบอคติคุ้นเคยกันกับผู้สมัคร เป็นเหตุผลสำหรับตัดสินใจเลือกโดยไม่ได้พิจารณา นโยบายและแผนงานของพรรคแต่อย่างใด และก็ไม่ใช่เฉพาะแต่พรรคกิจสังคมเท่านั้น พรรคการเมืองอื่น ๆ ก็เช่นกันจะมียกเว้นก็แต่พรรคประชาธิปัตย์ที่ยังมีชื่อเสียงและผลงานของพรรคในอดีตเป็นสิ่งส่งเสริมสถานภาพของพรรคให้ประสบผลสำเร็จในการเลือกตั้งได้ดีกว่าพรรคอื่น ๆ ที่ล้วนแต่เป็นพรรคเกิดใหม่

ข. โครงสร้างของพรรคกิจสังคม

1. เป็นพรรคของชนชั้นนำ กล่าวคือในพรรคกิจสังคมผู้ร่วมก่อตั้งในระยะแรกนั้นประกอบด้วยบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นบุคคลในระดับแนวหน้าในสังคม ทั้งในวงการเมือง วงการธุรกิจ วงการวิชาการ และข้าราชการในหมู่พนักงานเมืองก็เป็นพนักงานเมืองที่มีชื่อเสียง เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ และ นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นต้น นักธุรกิจ ก็เช่น นายบุญชู โรจนเสถียร นายหงส์ สารสิน นายประกายเพชร อินทุโสภณ นายสุธี นพคุณ และนางศศิมา ศรีวิกรม์ เป็นต้น วงวิชาการก็เช่น นายเกษม ศิริสัมพันธ์ และนายสุเทพ อัคฉากร เป็นต้น ส่วนข้าราชการก็เช่น ร.ต.ท. ระบิล นานากุล เป็นต้น นอกจากนั้นบุคคลเหล่านี้ยังเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตจากหลาย ๆ อาชีพและมีฐานะมั่งคั่ง จนปัจจุบันการหาบุคคลเข้ามาสู่พรรคก็ยังเน้นที่จุดนี้คือต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงดี มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง จนมีผู้กล่าวกันว่า พรรคกิจสังคม เป็น "พรรคนายทุน"

แต่ก็มีข้อสังเกตว่า ค่านิยมของคนไทยในระบบการเมืองไทยก็เป็นผลให้พรรคการเมืองต้องคำนึงถึงคุณสมบัติของบุคคลต่าง ๆ ที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกของพรรคด้วย นั่นก็คือค่านิยมที่เป็นอำนาจนิยมยกย่องผู้มีฐานะเหนือกว่าคน และในการเลือกตั้งนั้นการตัดสินใจที่จะเลือกใครก็มักจะมองดูว่าบุคคลนั้น ๆ มีลักษณะเด่น ๆ อะไรบ้าง ที่สำคัญก็คือต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง รู้จักหน้าคำตาเป็นอย่างดี รวมทั้งฐานะต้องดีด้วย

2. มีความเป็นประชาธิปไตยในพรรคสูง พรรคกิจสังคมนั้นอำนาจในการควบคุมบังคับบัญชาถูกจำกัดอยู่โดยคณะผู้นำกลุ่มหนึ่งไม่กี่คน ที่สำคัญคือ หัวหน้าพรรคและเลขาธิการพรรค รวมทั้งผู้ที่มีพรรคพวกบริวารมาก คือ หัวหน้ากลุ่ม ส.ส.ต่าง ๆ มีระบบที่จะควบคุมคนให้อยู่ได้ การชักจูงและยอมตามอย่างเห็นได้ชัด เช่นการโอบอุ้ม ส.ส.ของผู้นำกลุ่มและการมอบอำนาจให้แก่หัวหน้าพรรคอย่างสิ้นเหลือ นอกจากนั้นยังเป็นความจำเป็นของ ส.ส.ที่จะต้องมีผู้นำทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ของแต่ละคนในทางการเมืองและในทางส่วนตัว ลักษณะความเป็นประชาธิปไตยดังกล่าวมีแนวโน้มที่แสดงให้เห็นถึงการผูกขาดอำนาจ และใช้อำนาจนั้นตามแต่ความปรารถนาของผู้นำ และยากที่สมาชิกในระดับรอง ๆ ของพรรคจะเข้าไปจัดการอำนาจนั้นได้ นอกจากจะดำเนินไปตามขั้นตอนที่อยู่ในความควบคุมของผู้นำพรรคดังกล่าว

ค. การต่อสู้ทางการเมืองของพรรคกิจสังคม

1. สภาพการเมืองภายนอกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด ความสำเร็จของพรรคกิจสังคมในการต่อสู้ทางการเมืองนั้น เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองภายนอกเป็นตัวกำหนดที่มีความสำคัญยิ่ง กล่าวคือ สภาพภาพของพรรคแต่อย่างเดียวยังได้มีผลสำคัญแต่อย่างใด^{ใน}การได้เข้าไปมีอำนาจในการบริหารและปกครองประเทศ ตัวอย่างเช่นในปี 2522 ซึ่งพรรคกิจสังคมได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุด แต่หัวหน้าพรรคก็ไม่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี และพรรคกิจสังคมก็ไม่ได้ร่วมรัฐบาลแต่อย่างใด ในขณะที่ในปี 2518 และปี 2526 ที่พรรคกิจสังคมเป็นพรรคที่มีขนาดรอง ๆ ลงมา คือ มีเพียง 18 เสียง ในปี 2518 และ 101 เสียง ในปี 2526 แต่สภาพความวุ่นวายของพรรคการเมืองในระยะเวลาดังกล่าวทำให้พรรคกิจสังคมสามารถช่วงชิงชัยชนะมาได้เข้าร่วมรัฐบาลในที่สุด

2. ผู้นำเป็นผู้กำหนดความสำเร็จของพรรค ดังเช่นผลสำเร็จในการจัดตั้งรัฐบาลทุกครั้งนับ เป็นความสามารถและด้วยความเฉลียวฉลาดของผู้นำพรรคที่มีบทบาทสำคัญที่สุดก็คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ดังจะเห็นได้จากการตั้งรัฐบาลทุกครั้ง นับตั้งแต่การดำเนินกฤษฎีกาเพื่อให้ได้

เข้าร่วมรัฐบาลและการตัดสินใจคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมเข้าดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในรัฐบาล ทั้งนี้ นอกจากจะด้วยบารมีและความสามารถจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ เองแล้ว ส่วนหนึ่งผู้นำคนอื่น ๆ ก็มีส่วนร่วมด้วย เช่นในปี 2518 และ 2523 ก็ได้นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นผู้ผลักดันคนสำคัญ หรือในปี 2524 นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ ก็เป็นผู้ประสานงานติดต่อจนสามารถเกลี้ยกล่อมสมาชิก ให้ลงมติ เข้าร่วมรัฐบาลสำเร็จ และเมื่อปี 2526 นี้ก็ด้วยความสามารถในการติดต่อประสานงาน ของนายพงษ์ สารสิน กับ ฝ่ายทหารภายใต้การกำกับของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ด้วยการดำเนินการ ของผู้นำเหล่านี้ พรรคกิจสังคมจึงประสบผลสำเร็จในการ เข้าร่วมรัฐบาลที่ตามมาโดยที่สมาชิกอื่น ๆ เป็นเพียงแรงสนับสนุนคอยเสริมบทบาทของผู้นำเหล่านี้ เท่านั้น

3. ขนาดของพรรคในสภา เป็นอุปสรรคอันสำคัญ แม้ว่าการร่วมรัฐบาล

3 ครั้ง หลังพรรคกิจสังคมได้อาศัยความเป็นพรรคขนาดใหญ่ในสภาสร้างอิทธิพลผลักดันพรรคให้ เข้าร่วมรัฐบาล เป็นผลสำเร็จ แต่ขนาดอันใหญ่โตของพรรคนั้นก็ เป็นอุปสรรคอันสำคัญด้วย กล่าวคือ จำนวนคนที่มากมายและรวมอยู่ในพรรคเดียวกันย่อมจะมีทั้งคนดีและคนไม่ดี ในพรรคกิจสังคมนั้น ในปี 2518 แม้จะมีเพียง 18 คน ในสภาแต่ก็ล้วนแต่เป็น ส.ส.ที่มีคุณภาพนอกเหนือจะเป็นบุคคล ที่มีชื่อเสียงดีในวงสังคมแล้ว ยังมีอุดมการณ์ที่สูงส่งในทางการเมืองด้วย และมีความเชื่อมั่นอย่าง แรงกล้าในนโยบายของพรรค แต่พอมาถึงปี 2519 เริ่มมี ส.ส.ประเภท "เขี้ยวลากดิน" เข้ามา บ้างและการแบ่งกลุ่มของพรรค เริ่มมาแต่ตอนนั้น ที่เลวร้ายก็คือเป็นภาวะที่ขาดผู้นำพรรค เนื่องจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ แพ้เลือกตั้ง ซึ่งคงจะเลวร้ายมากขึ้นถ้าหากพรรคกิจสังคมในตอนนั้นยังเอื้อได้เป็น รัฐบาล แม้จะเป็นฝ่ายค้านแต่สภาพรอยร้าวเนื่องจากการแบ่งกลุ่มผู้นำในพรรคก็มีให้เห็นมาแต่ ตอนนั้น ความแตกแยกในพรรคมีมากเพราะต่างไม่ได้ยึดถือนโยบายพรรคเท่าที่ควร มีแต่การเกาะ กลุ่มเพื่อนำผลประโยชน์ในทางการเมืองและไม่คำนึงว่าการแย่งชิงตำแหน่งทางการเมืองโดย ไม่คิดว่าจะเกิดผลร้ายในภาพพจน์ของพรรคในสายตาของประชาชนได้ ในระยะหลังที่พรรคกิจสังคม ได้ร่วมรัฐบาลนั้น ความขัดแย้งในพรรคยิ่งรุนแรงขึ้นทุกขณะในทุกครั้งที่ผลประโยชน์ต่าง ๆ เข้ามา เป็น "เหยื่อ" ของบุคคลต่าง ๆ ในพรรค อันตรายที่ทุกคนในพรรคกิจสังคมและสาธารณชนมองเห็น ก็คือความแตกแยกในพรรค นอกเหนือจะทำให้พรรคอ่อนแอและมีภาพพจน์ไม่ดีแล้ว ยังเป็นอุปสรรค อันสำคัญที่จะทำให้พรรคดำเนินบทบาทต่าง ๆ ทางการเมืองได้ล่าช้าและได้ผลสำเร็จไม่เป็นไป ตามที่มุ่งหวัง

ง. ระดับความ เป็นสถาบันของพรรคกิจสังคม

1. เป็นระยะที่พรรคกิจสังคมกำลังสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้น ตามทฤษฎีความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองอันดับต้น¹ กล่าวว่า พัฒนาการไปสู่ ความเป็นสถาบันของพรรคการเมือง ซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้ายที่จะทำให้พรรคการเมืองนั้น เป็นสถาบันหลักของการบริหารและปกครองประเทศชาติโดยที่พรรคการเมืองจะเป็นเพียงสถาบันเดียวที่อำนาจและอิทธิพลสูงสุดในทางการเมืองและสามารถอยู่รอดได้ในระบอบอย่างมั่นคง จะต้องผ่านขั้นตอนหรือกระบวนการที่จะเติบโต เป็นลำดับขั้นดังนี้ กล่าวคือ ระยะแรกเป็นระยะของการรวมตัวกันของบุคคลต่าง ๆ เพื่อร่วมกันต่อสู้ช่วงชิงอำนาจทางการเมือง ผู้คนยังกระจัดกระจายกันอยู่ ยังมีการแข่งขันกันในพรรคสูง ระยะต่อมาเป็นระยะของการสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในพรรค คือทุกคน เริ่มจะมีการรวมกลุ่มกันเหนียวแน่นมากขึ้น มีผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม และมีการร่วมมือกันต่อสู้กับศัตรูของพรรค เช่น ในฐานะรัฐบาลก็พยายามสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นเพื่อต่อสู้กับพรรคฝ่ายค้าน เป็นต้น อีกระยะหนึ่งต่อมาก็เป็นระยะของการขยายบทบาทของพรรคให้เข้มแข็งและโดดเด่น เป็นการขยายองค์การของพรรค การสร้างกฎเกณฑ์วางวิธีการ เพื่อสร้างพรรคให้แข็งแกร่ง มีการพัฒนาพรรคกว้างขวางออกไป เช่นการหามวลชน นอกจากนั้นก็เผยแพร่ผลงานพรรค ปลุกฝังความเชื่อมั่นให้ปรากฏในหมู่ประชาชน และในระยะสุดท้าย พรรคการเมืองก็จะกลายเป็นสถาบันคือ สามารถสร้างความเข้มแข็งและสามารถทำให้ประชาชนเชื่อมั่นยึดมั่นในพรรคได้ มีความสามารถสูงในการที่จะอยู่รอดได้ในทางการเมือง

พรรคกิจสังคมนั้นได้ผ่านระยะของการแยกกันอยู่อย่างกระจัดกระจายมาสู่ระบบของการรวมกลุ่มประสานผลประโยชน์กันอย่างพอมองเห็นได้ กล่าวคือ ผู้นำสามารถที่จะรวบรวมสมาชิกบางส่วนเข้าด้วยกันได้เป็นอย่างดี อย่างน้อยก็กระจัดกระจายอยู่กับผู้นำแต่ละคน แต่ในระดับผู้นำแล้วก็มี การประสานผลกันอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยก็เพื่อให้ความเป็นพรรคคงอยู่ไปได้เรื่อย ๆ อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่ ส.ส.ที่ไม่ชอบรวมกลุ่มจะถูกทำให้โดดเดี่ยวและหมดบทบาทลงไป หรืออย่างน้อย ส.ส.ที่อยู่นอกกลุ่ม เหล่านี้ก็จะถูกกีดกันไม่ให้สามารถทำอะไรให้สำเร็จขึ้นมาได้ ในที่สุด

¹โปรดพิจารณาการนำเสนอเกี่ยวกับทฤษฎีความเป็นสถาบันของอันดับต้นที่ได้ในบทที่ 2 ของวิทยานิพนธ์นี้, หน้า 19-22.

ถ้าไม่ตัดสินใจ เข้ำกลุ่มก็คงจะต้องออกนอก พรรคไป หรือผู้นำจะปฏิเสธที่จะรับ ส.ส.พวกนี้ไว้
ในพรรคในหนทางข้างหน้าต่อไปก็ได้ ถ้า เป็นเช่นนั้นต่อไปพรรคกิจสังคมก็จะ เหลือแต่กลุ่มสมาชิก
ที่มีผลประโยชน์คล้าย ๆ กัน ปัญหาความขัดแย้งก็จะหมดสิ้นไป

2. ความเป็นสถาบันของพรรคกิจสังคมยังจะต้องใช้เวลาพิสูจน์ ปัจจัยที่จะเป็น
เครื่องบ่งบอกถึงระดับความ เบ้สถาบันของพรรคการเมืองนั้นมีปัจจัยที่สำคัญอยู่ 4 ประการคือ
ความสามารถในการปรับ เปลี่ยนตนเอง อันได้แก่ เป็นพรรคการเมืองที่มีอายุผ่านมาในการเมือง
ยาวนานพอควร มีความราบรื่นในการสืบต่ออำนาจของผู้นำพรรคและได้รับการยอมรับจากประชาชน
มาอย่างยั่งยืน เป็นประการแรก ประการต่อมา คือโครงสร้างพรรคที่ขยายตัวจนสามารถที่จะคอม
สนองหน้าที่และความต้องการต่าง ๆ ในทางการเมืองได้ เช่นมีฐานมวลชนแน่นอน มีโครงสร้าง
อันเป็นปึกแผ่นและมีประสิทธิภาพในการบริหารพรรค เหล่านี้เป็นต้น อีกประการหนึ่ง จะต้องมีความ
เป็นอิสระสามารถดำเนินบทบาททางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง มีลักษณะของพรรคที่เป็น
ตัวแทนผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่พรรคใ้เฉพาะกลุ่ม และที่สำคัญไม่ถูกรองงำโดยกลุ่มอิทธิพลหรือ
กลุ่มผลประโยชน์ใด ๆ แต่ในทางตรงกันข้ามกลุ่มอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์เหล่านั้นจะเข้ามา
ช่วยเสริม เป็นกำลังอันสำคัญของพรรคการเมืองนั้นในอันที่จะสามารถดำเนินบทบาททางการเมือง
อย่างได้ผลดียิ่งขึ้น และในประการสุดท้าย จะต้องมีความ เป็นปึกแผ่นภายในพรรคสูง ทุกคนใน
พรรคยึดมั่นในอุดมการณ์ของพรรคอย่างแน่วแน่และปฏิบัติตามนโยบายของพรรคอย่างมั่นคง
มีพฤติกรรมที่แสดงออกไปในทางเดียวกันและมีความ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันสูง

พรรคกิจสังคมอาจจะมีประสบการณ์ทางการเมืองมาพอสมควรอย่างน้อยก็ย่างเข้าปีที่ 10
มีความสามารถในการปรับ เปลี่ยนตนเองได้ดีพอควร โดยเฉพาะความพยายามที่จะไม่แสดง
ความแข็งกร้าวในขณะที่ยังมีกลุ่มพลังอื่น ๆ ครอบงำระบบการเมืองอยู่โดยพยายามที่จะประสาน
ผลประโยชน์ และระดับระบอบระบอบรัฐสภาให้ดำเนินต่อไปไม่ให้เกิดภาวะชะงักงันขึ้นอีก
แม้จะต้องสูญเสียหรือต้อง เสียสละผลประโยชน์บางอย่างของพรรคไปบ้าง อีกอย่างหนึ่ง แม้ว่า
จะยังไม่มีการ เปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรคในเวลานี้ แต่ด้วยความที่อายุของหัวหน้าพรรคนั้นก็ชรามาก
และตัวหัวหน้าพรรคเองก็ปรารถนาอยู่บ่อย ๆ ในระยะหลังนี้ว่าจะขอวางมือทางการเมืองโอกาสที่
จะต้อง เปลี่ยนแปลงหัวหน้าพรรคก็คงจะเป็นไปได้ในระยะอันใกล้ นี้ซึ่งแนวโน้มนี้ทุกคนก็มีความ
เห็นว่าอาจจะมีผลกระทบกระ เทือนต่อพรรคบ้างในระยะแรกแต่พรรคก็คงจะอยู่รอดไปได้ เกี่ยวกับ
ความยอมรับของประชาชนนั้น นโยบายที่ผ่านมาจากพรรคกิจสังคมยังสร้างความประทับใจอันดี

ให้แก่ประชาชนได้อยู่บ้าง นอกเสียจากพรรคกิจสังคมจะมีจุดเสีย เรื่อง เอกภาพของพรรค นอกจากนั้นโดยที่รัฐบาลในระบบการเมืองไทยจำเป็นต้องเป็นรัฐบาลผสม ทำให้พรรคกิจสังคมต้องสูญเสียโอกาสที่จะได้แสดงความสามารถในการที่จะผลักดันนโยบายของพรรคให้สัมฤทธิ์ผล ผิดกับในปี 2518 ที่พรรคกิจสังคมสามารถแสดงผลงานได้อย่างโดดเด่นเพราะสหพรรคใช้นโยบายของพรรคกิจสังคม เป็นหลักในการบริหารประเทศในขณะนั้น ประการต่อมาเกี่ยวกับโครงสร้างของพรรคนั้นก็มีความพยายามที่จะสร้างความ เข้มแข็งให้เกิดขึ้น แม้ว่าในระยะนี้จะมีลักษณะของการรวมอำนาจไว้ในหมู่ผู้นำ เนื่องจากเหตุผลในความเด็ดขาด เพื่อควบคุมบังคับบัญชาสมาชิกให้มีความสงบ เรียบร้อย แต่ถ้าต่อไปจะต้องมีการพัฒนาพรรคก็คงมีการยกเลิกหรือผ่อนผันลักษณะของอำนาจที่ขัดขวางการเจริญเติบโตของพรรค เช่นนี้ออกไปและในความ เป็นอิสระของพรรคนั้นก็ยังมีน้อย นอกเหนือจากการที่ระบบการเมืองของไทยยังมีกลุ่มหลังอื่น ๆ ที่มีบทบาทในทางการเมืองสูง เป็นผู้กำหนดท่าทีทางการเมืองอยู่ตลอดเวลาแล้ว กลุ่มอิทธิพล และผลประโยชน์ต่าง ๆ ก็ไม่ได้ช่วยส่งเสริมบทบาทของพรรคการเมืองให้เข้มแข็งขึ้น และอีกอย่างหนึ่งก็คือขาดมวลชนที่แน่นแฟ้นและมั่นคงต่อพรรค เป็นแรงผลักดัน และในประการสุดท้าย พรรคกิจสังคมก็ยังขาดความเป็นปึกแผ่น ด้วยเหตุนี้พรรคกิจสังคมจึงยังไม่ก้าวเข้าไปสู่ขั้นของความ เป็นสถาบันซึ่งคงจะต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งที่พรรคกิจสังคมจะสามารถสร้างสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ให้เกิดขึ้นได้ และเมื่อนั้นพรรคกิจสังคมก็必将มีความมั่นคงและอยู่รอดได้ตลอดไปในระบบ การเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย